

Fondbolagens förening

SWEDISH INVESTMENT FUND ASSOCIATION

Fakta om premiepensionen

September 2018

Fondbolagens förenings pensionsarbetsgrupp
Kontaktpersoner: Fredrik Nordström och Fredrik Hård

Sammanfattning

Denna rapport sammanställdes för första gången av Fondbolagens förenings pensionsarbetsgrupp i januari 2013, och har därefter uppdaterats och kompletterats i flera omgångar. Fortsatt kan konstateras att värdeutvecklingen i premiepensionssystemet har varit mycket konkurrenskraftig och att systemet är kostnadseffektivt. Dessutom framgår att svenska folket, och främst de unga, uppskattar möjligheten att göra ett eget val av fonder till premiepensionen. En möjlighet som många också utnyttjar.

Såväl i den utredning av premiepensionssystemet som gjordes 2013 ”Vägval för premiepensionen”, Ds 2013:35, som i 2016 års premiepensionsutredning ”Fokus premiepension”, SOU 2016:61, framgår att de ursprungliga syftena med premiepensionssystemet har uppfyllts – spararna har getts möjlighet till förbättrad avkastning, riskspridning och att kunna fatta beslut efter egna önskemål.

Slutsatser:

- Värdeutvecklingen i premiepensionssystemet har sedan starten fram till och med 2017, trots flera finansiella kriser, varit väsentligen bättre än inkomstpensionen: 7,1 procent jämfört med 3 procent i genomsnitt per år.
- Spararna är intresserade. Omkring hälften av spararna har gjort ett eget val, och dessa står för närmare 70 procent av det förvaldade kapitalet.
- 62 procent av samtliga individer och hela 83 procent i åldersgruppen 18-33 år uppskattar möjligheten att kunna göra ett eget val till premiepensionen.
- Inom premiepensionen finns ingen påtaglig skillnad mellan kvinnor och män när det gäller genomsnittlig avkastning.
- Skillnader i framtida pension beror främst på andra faktorer än avkastningen till premiepensionen.
- Drygt 99 procent av pensionsspararna hade 2017-12-31 en positiv värdeutveckling på sina premiepensionskonton.
- För dem som inte önskar göra ett eget val, eller vill att staten ska ta hand om hela pensionen, finns ett konkurrenskraftigt ickevalsalternativ.
- Fondavgiften i premiepensionssystemet uppgår i genomsnitt till 0,22 % (0,3 % exkl AP7 Såfa), efter att två tredjedelar av bruttoavgiften rabatterats.

Premiepensionen har sedan starten, trots flera finansiella kriser, utvecklats väsentligen bättre än inkomstpensionen: 7,1 procent jämfört med 3 procent i snitt per år.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Innehåll.....	3
Vad är premiepensionen?	4
Växer snabbare än inkomstpensionen	5
Effektivt system med låga avgifter	6
Ökad aktivitet hos sparare i takt med stigande ålder	8
Risker och orättvisor?	122
Premiepension – en generationsfråga	144
Avslutande kommentar.....	155

Vad är premiepensionen?

Det totala pensionssparandet kan delas upp i tre delar – allmän pension, tjänstepension och privat pensionssparande. Av den allmänna pensionen utgör premiepensionen en mindre del. Varje år görs avsättningar på 2,5 procent till premiepensionen jämfört med 16 procent till inkomstpensionen. Avsättningarna baseras på lönen och andra pensionsgrundande inkomster upp till 7,5 inkomstbasbelopp, motsvarande 468 750 kronor för 2018.

Premiepensionen är den del av den allmänna pensionen som man som sparare själv kan påverka genom ett eget val av fonder. Man kan välja upp till fem fonder. Om man låter bli att göra ett eget fondval placeras kapitalet i det statliga förvaltningsalternativet AP7 Såfa.

Premiepensionskapitalet placeras på ett individuellt konto hos Pensionsmyndigheten och är, till skillnad från den övriga delen av den allmänna pensionen (inkomstpensionen), direkt avsatt för den enskilde premiepensionsspararen.

Vid utformningen av premiepensionssystemet formulerades följande tre övergripande syften:

- **Förbättra avkastningen.** Genom tillgång till placeringar på kapitalmarknaden möjliggörs högre förväntad avkastning än den ekonomiska utvecklingen (tillväxten i produktionsvärdet per capita).
- **Erbjuda spararna ökad riskspridning.** Möjligheten att investera i andra ekonomier än den svenska innebär att premiepensionen kan frikopplas från den demografiska och ekonomiska utvecklingen i Sverige.
- **Möjliggöra placeringsbeslut utifrån individuella preferenser.** Genom möjligheten att själv fatta investeringsbeslut för sin premiepension kan dessa göras utifrån spararens egna önskemål, exempelvis avseende risknivå och riskspridning.

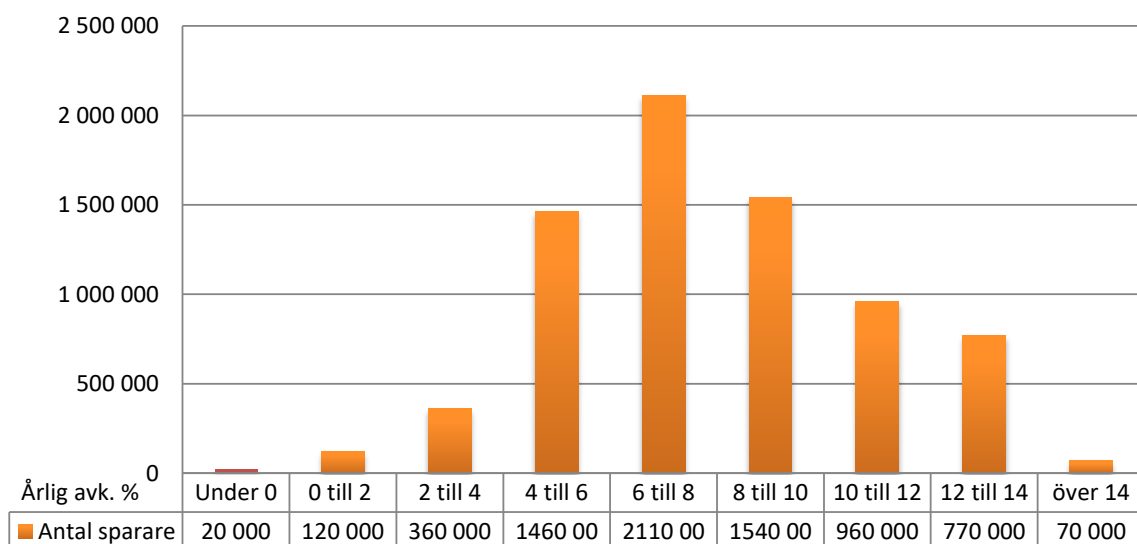
Växer snabbare än inkomstpensionen

Trots att premiepensionssystemets samtid hittills har präglats av en mycket turbulent period på finansmarknaden, har avkastningen varit god.

Sedan år 1995, då premiepensionen infördes, har avkastningen inom premiepensionen, trots flera finansiella kriser, i genomsnitt uppgått till 7,1 procent per år, vilket kan jämföras med den värdeutveckling som skulle uppnåtts om kapitalet istället följt index, som inkomstpensionen, nämligen 3,0 procent per år¹. Exkluderas perioden 1995-2000, då kapitalet tillfälligt förvaltades av Riksgälden, är skillnaden ännu större, 7,3 % årligen jämfört med 3,0 %.

Sett utifrån de enskilda spararnas avkastning hade drygt 99 procent av alla premiepensionssparare en positiv värdeutveckling på sina premiepensionskonton vid utgången av 2017. Drygt 9 av 10 (93 %) har haft en avkastning som överstiger 4 procent per år.

Värdeutveckling (IR) - individuella konton 2017-12-31

Källa: Pensionsmyndigheten, månadsstatistik – Fonder och fondsparande 2017-12-31

¹Kapitalviktad avkastning från start (inkl. tillfällig förvaltning hos Riksgälden 1995-2000) till och med utgången av 2017. Källa: Pensionsmyndigheten: Månadsstatistik – Fonder och fondsparande 2017-12-31

Effektivt system med låga avgifter

Premiepensionssystemet är kostnadseffektivt. Administrationen är inte skattefinansierad, utan systemet finansieras genom de administrativa avgifter som premiepensionsspararna själva betalar. Dessa avgifter uppgick under 2017 till 0,04 procent, i genomsnitt, och till maximalt 125 kronor per sparare.

Kraftiga avgiftsrabatter

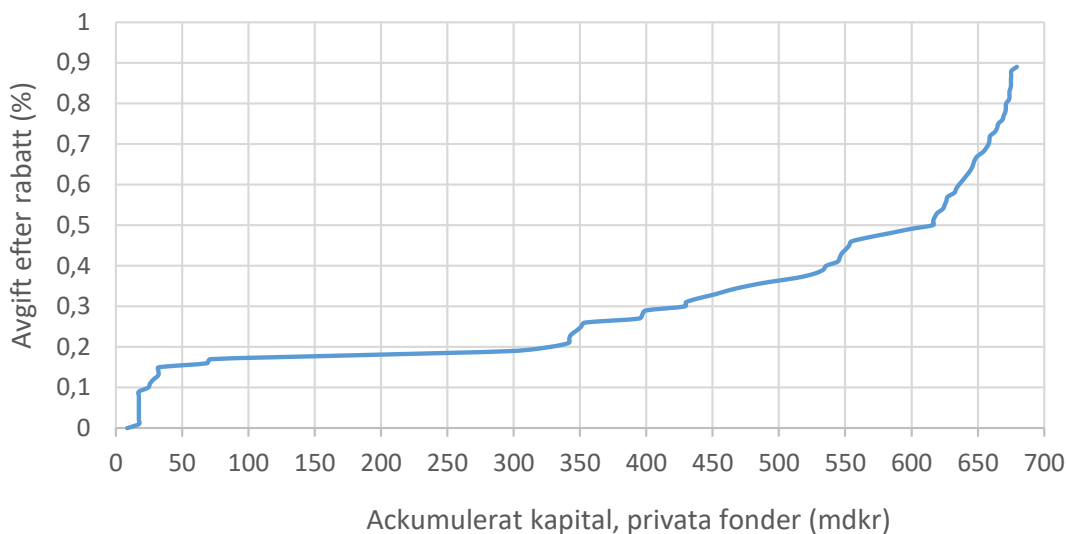
Dessutom är de valbara fondernas förvaltningsavgifter kraftigt rabatterade i premiepensionssystemet. Rabatten är möjlig eftersom fondbolagen i detta system endast har en enda kund, nämligen Pensionsmyndigheten, som står för spararkontakt och administration. Rabattens storlek baseras på fondens avgift utanför premiepensionssystemet samt på hur mycket premiepensionskapital som placerats i ett fondbolags fonder.

Den genomsnittliga fondavgiften inom premiepensionssystemet är 0,22 procent efter att rabatter på motsvarande 0,44 procent har dragits av från den genomsnittliga bruttoavgiften på 0,66 procent. Räknas ickeväljaralternativet AP7 Såfa bort, uppgår den genomsnittliga fondavgiften till 0,30 procent. Av grafen nedan framgår också att närmare hälften (48 %) av kapitalet i de privata fonderna finns placerat i fonder med en avgift efter rabatt som är 0,20 procent eller lägre.

Det bör också beaktas att det står den enskilde spararen fritt att själv välja fonder utifrån ett mycket brett sortiment, med fonder med olika inriktning och avgiftsnivåer. Idag finns det exempelvis fonder som inte tar ut någon avgift alls inom premiepensionssystemet. Görs inget eget val av fonder placeras kapitalet automatiskt i en konkurrenskraftig fond med en fondavgift som uppgår till högst 0,10 procent per år (årlig avgift för Ap7 aktiefond är 0,13 %).

Den genomsnittliga fondavgiften inom premiepensionssystemet är endast 0,22 procent per år efter att rabatter på motsvarande 0,44 procent har dragits av.

Kapitalallokering utifrån avgiftsnivå

Källa: Pensionsmyndigheten, månadsstatistik 2017-12-31

Sedan 2015 finns ett avgiftstak för fonderna i premiepensionssystemet. Detta innebär att fonder med en bruttoavgift över en viss nivå tvingas att lämna 100 procent rabatt på avgiften över denna. Följden av detta är att ingen fond i premiepensionssystemet numera kan ha en avgift som överstiger 0,89 procent efter rabatt. För blandfonder och räntefonder uppgår den maximala avgiften inom systemet till 0,62 respektive 0,42 procent.

Just inom premiepensionssystemet, och som en följd av de kraftiga rabatterna däri, kan det finnas en anledning att förhålla sig till fondernas avgifter på ett sätt som skiljer sig något från den gängse utgångspunkten. Konstruktionen av premiepensionsrabatten medför nämligen att fonder som har höga avgifter utanför systemet generellt är de som lämnar störst rabatter inom premiepensionssystemet. Med anledning av detta kan en viss typ av fonder köpas ”extra billigt” just via premiepensionssparandet.

Om man exempelvis utgår ifrån att en person har såväl ett privat fondsparande som ett sparande i fonder via premiepensionen, och att denne i viss utsträckning önskar placera i fonder på tillväxtmarknader (en fondtyp som kännetecknas av relativt sett högre avgifter), finns det rationella skäl att i första hand använda sitt premiepensionssparande för dessa placeringar i syfte att komma i åtnjutning av de extra stora rabatter som ges. Exempelvis kan en tillväxtmarknadsfond ha en avgift inom premiepensionssystemet på 0,5 procent, medan den utanför systemet har en avgift på 2,5 procent.

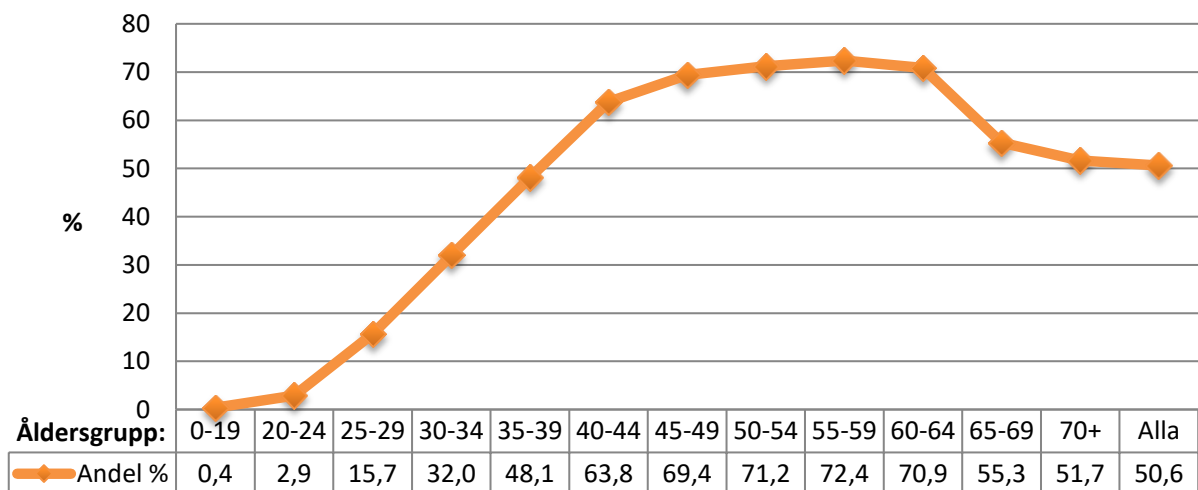
Ökad aktivitet hos sparare i takt med stigande ålder

En siffra som ofta nämns är att endast omkring en procent av de nytilkomna premiepensionsspararna under senare år har gjort ett eget fondval. Den siffran åsyftar de nytilkomna spararna, ofta i 20-årsåldern, och oftast med ett mycket litet kapital, och huruvida de gör ett eget val av fonder till premiepensionen under de första veckorna i samband med att de får sina första årsbesked. Samtidigt flyttar en stor andel av de premiepensionssparare som har varit med en tid och fått en starkare koppling till arbetsmarknaden sitt kapital ifrån ickevalsalternativet, AP7 Såfa, till en egen fondportfölj.

Nedanstående diagram visar tydligt att intresset att välja egna fondportföljer ökar med tiden. Hälften av alla individer mellan 35 och 40 år har gjort ett eget val av fonder i premiepensionssystemet. I femtioårsåldern är andelen som har gjort ett eget val uppe i över sju av tio.

Hälften av alla individer mellan 35 och 40 år har gjort ett eget val av fonder i premiepensionssystemet.

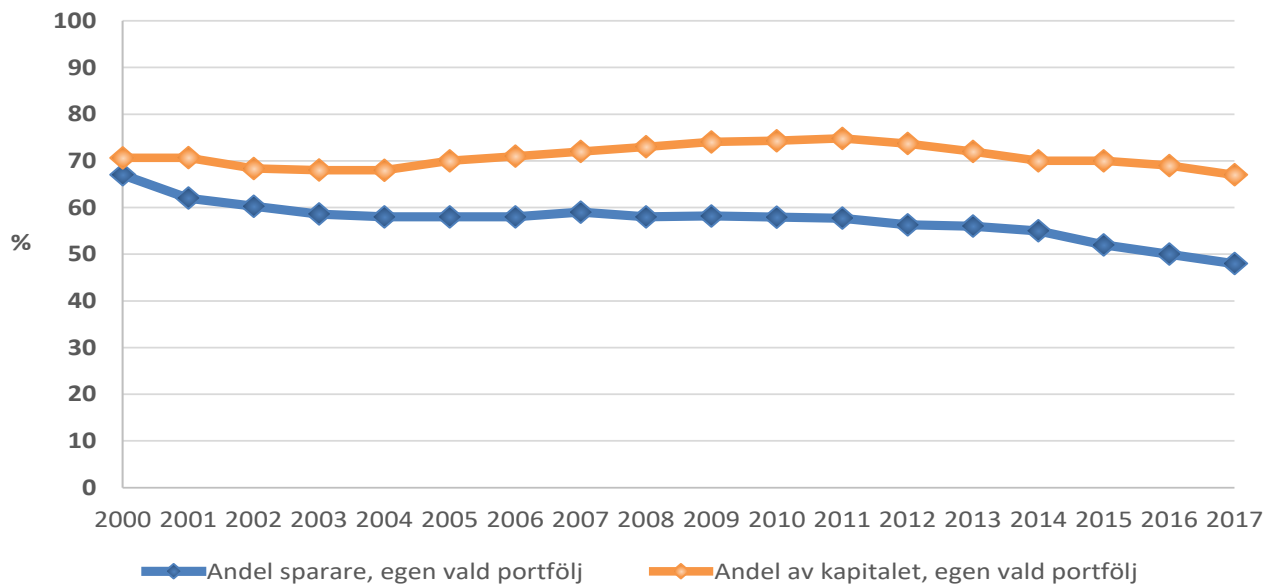
Andel med egenvald portfölj i premiepensionssystemet i olika åldersgrupper

Källa: Pensionsmyndigheten 2016

Ser man till samtliga premiepensionssparare uppgår andelen som har gjort ett eget val av fonder till knappt 50 procent (2017). Dessutom uppgår dessa premiepensionssparares kapital som andel av det totalt förvaltade kapitalet till närmare 70 procent².

Andelen premiepensionssparare med egen vald portfölj samt deras andel av kapitalet

Källa: Pensionsmyndigheten 2018

²Att andelen av kapitalet är högre än andelen av spararna förklaras av att sparare med större kapital på sina premiepensionskonton, i större utsträckning, gör egna fondval. (Kapitalet uppgår i genomsnitt till 109 800 kronor för dem med AP7 Såfa och till 241 200 kronor för dem med egen vald fondportfölj).

Även en undersökning som Kantar Sifo Prospera har genomfört på uppdrag av Fondbolagens förening visar att svenskarna ställer sig positiva till möjligheten att själva få välja fonder i premiepensionssystemet. Av undersökningen framgår att drygt sex av tio svenskar tycker att det är bra att man själv har möjlighet att göra ett individuellt val av fonder inom premiepensionssystemet. Den yngsta ålderskategorin (18-33 år) företräder i än högre utsträckning denna uppfattning (83 procent).

Andel som tycker det är bra att få välja själv eller föredrar att staten tar hand om det, %

Ålder:	Alla	18-33	34-50	51-64	65-76
Bra att få välja själv	62	83	63	55	52
Bättre att staten tar hand om alltihop	30	13	31	37	37
Vet inte/Ej svar	8	6	6	8	11

Källa: Kantar Sifo Prospera 2018

När det gäller aktiviteten bland premiepensionsspararna konstateras i Pensionsmyndighetens årsredovisning 2017 att drygt 10 procent av de sparare som valt egna fonder gjort minst ett fondbyte under 2017. Ser man till de senaste tre åren har drygt 20 procent av denna grupp genomfört fondbyten. Det kan därtill konstateras att en stor andel av dem som inte gjort fondbyten har sin premiepension i generationsfonder, vilka är avsedda för långsiktigt sparande.

Många ser över sina fondplaceringar

Frågar man spararna hur ofta de ser över sina fondval, det vill säga utan att det nödvändigtvis behöver leda till ett faktiskt fondbyte, är aktiviteten än högre. Nära hälften uppger att de ser över sina fondplaceringar en eller flera gånger per år. Räknar man med dem som ser över sina fondplaceringar med något eller några års mellanrum uppgår andelen aktiva till omkring 60 procent.

Hur ofta ser du över dina fondplaceringar till premiepensionen? (%)

Flera gånger per år
En gång per år
Med något/några års mellanrum
En gång, vid tecknandet av fonden
Aldrig
Vet inte

	Ålder				
	Alla	18-33	34-50	51-64	65-76
Flera gånger per år	18	11	19	22	18
En gång per år	29	26	31	33	22
Med något/några års mellanrum	12	11	14	14	9
En gång, vid tecknandet av fonden	4	4	4	3	4
Aldrig	36	48	31	26	44
Vet inte	1	1	1	1	3

Källa: Kantar Sifo Prospera 2018

68 procent av alla premiepensionssparare svarar enligt samma undersökning från Kantar Sifo Prospera att de känner sig bekväma med hur deras premiepensionssparande är placerat. 13 procent uppger att de inte känner sig bekväma.

Andel som känner sig bekväma med hur sitt sparande till premiepensionen är placerat, %

	2018	2016
Bekväma med hur det är placerat	68	66
Inte bekväma med hur det är placerat	13	13
Varken eller	19	21

Källa: Kantar Sifo Prospera 2018

AP7 Såfa för icke-väljarna

Det bör i detta sammanhang också poängteras att det finns ett fullt godtagbart alternativ för dem som inte önskar göra ett eget val. Görs inget aktivt val placeras premiepensionskapitalet i en statligt förvaltd, konkurrenskraftig fond med låg avgift. Det är dock viktigt att känna till att ickevalsalternativet, AP7 Såfa, inte är ett lågriskalternativ.

AP7 Såfa utgörs, för många, till största delen av en global aktiefond med hävstång, vilket ger extra stora upp- och nedgångar när börsen svänger, men som också kan ge möjlighet till ökad avkastning på lång sikt. Under 2010 ersatte AP7 Såfa det tidigare ickevalsalternativet, premiesparfonden, som hade lägre risk. Samtidigt gjordes det möjligt för sparare att gå tillbaka till ickevalsalternativet efter att tidigare ha gjort ett eget fondval. AP7 Såfa kan idag inte väljas i kombination med fonder från det privata fondutbudet, dock kan man, om man så önskar, välja någon av AP7 Såfas byggstensfonder som ett komplement i en privat portfölj.

Risker och orättvisor?

Ibland uttrycks en oro för att premiepensionssystemet medför en risk för orättvisor i form av att olika premiepensionssparare får olika stor behållning på sina premiepensionskonton. Av fördelen med att den enskilda spararen har möjlighet att själv välja fonder utifrån egna önskemål, följer också per automatik att värdeutvecklingen kommer att skilja sig mellan olika sparare. Det är inte nödvändigtvis orättvist att en person som har valt att ta lite högre risk i sitt premiepensionssparande får betalt för detta i form av lite högre avkastning, än en person som föredragit att spara i en tryggare placering med en jämnare avkastning.

Skillnader i utfall är en följd av ett fonderat system

Skillnader i utfall skulle förekomma även om det bara skulle ha funnits en enda fond i systemet. Det beror på att vi kommer in i och lämnar systemet vid olika tidpunkter samt att uppbyggnaden av kapital över tid medför att storleken på kapitalet som är exponerat mot börserna varierar mellan individer.

Skillnader i pension kommer också i framtiden främst att bero på andra faktorer än avkastningen till premiepensionen. Det är i första hand förvärvsfrekvens, lönenivåer och ålder för in-/utträde på arbetsmarknaden som har betydelse. För pensionärer med låg pension är höga marginaleffekter ett större problem, att ökade förvärvsinkomster inte ger någon märkbar skillnad i pensionskuvertet.

Premiepensionen utgör endast en mindre del av den allmänna pensionen och en ännu mindre del av den totala pensionen. Ett visst risktagande i premiepensionssparandet medför därmed inte att hela ens framtida pension riskeras. Därmed kan man utifrån riskspridningssynpunkt argumentera för att premiepensionsdelen bör vara exponerad mot aktiemarknaden, i vart fall bör möjligheten finnas. God långsiktig avkastning förutsätter ett visst risktagande.

Små skillnader mellan kvinnor och män

Skillnader i avkastning mellan könen är i princip obefintliga i premiepensionssystemet. Under 2017 var skillnaden i genomsnittlig värdeutveckling mellan kvinnor och män mycket liten, 12,8 respektive 13,0 procent, och räknat sedan systemets start är den genomsnittliga avkastningen densamma för kvinnor och män, oavsett om spararen har valt Såfa eller egen vald portfölj.

Att kvinnor har betydligt lägre kapital än män i premiepensionssystemet beror på de generella skillnader som fortfarande finns på arbetsmarknaden, där kvinnors lägre genomsnittslöner är förklaringen.

Skillnader i avkastning mellan könen är i princip obefintliga.

Centralt för premiepensionssystemets konstruktion är möjligheten för individen att själv, utifrån egna preferenser och ekonomisk situation, bestämma dessa placeringars inriktning och risknivå. Inom premiepensionssystemet finns ett mycket stort utbud av fonder med allt från låg till hög risk. För den som inte vill ta den risk det innebär att vara exponerad mot aktiemarknaden finns det alla möjligheter att i stället välja en, relativt sett, trygg ränteplacering. Detta kräver dock ett aktivt val.

Premiepension – en generationsfråga

Det har i olika sammanhang framförts önskemål om att medel skulle överföras från premiepensionssystemet till inkomstpensionen, främst i syfte att stabilisera pensionsutbetalningarna till dagens pensionärer.

En sådan överföring skulle dock, enligt Pensionsmyndighetens beräkningar, innebära en betydande överföring från framtidens pensionärer till dagens pensionärer. Av denna anledning, och inte minst mot bakgrund av den demografiska utvecklingen som vi står inför, kan detta ifrågasättas. Andelen förvärvsarbetande kommer att minska, medan andelen pensionärer ökar, samtidigt som ökad livslängd även gör att pensionen ska utbetalas under fler år.

Utdrag ur Pensionsmyndighetens PM ”Avgiftsväxling från premie- till inkomstpension”³:

”För födda 1995 beräknas avgiftsväxlingen vid en real avkastning om 5,3 procentenheter (en differens om 3,5 procentenheter i förhållande till den antagna inkomstillväxten) innebära en minskad allmän pension om 2 190 kronor per månad uttryckt i dagens löner och priser (ca -18,8 procent).”

Den beräknade effekten enligt ovan baseras på en avgiftsväxling om 2,5 procentenheter (alltså hela dagens premiepensionsandel). Skulle avgiftsväxlingen i stället avse 0,5 procentenheter (en minskning av premiepensionsdelen från 2,5 till 2 procentenheter) beräknas effekten vara 20 procent av den ovan beskrivna.

³<http://secure.pensionsmyndigheten.se/download/18.732ffcac141a7450fb5cfe1/1379666209843/+Hur+den+allmanna+pensionen+paverkas+av+en+avgiftsvaxling+fr%C3%A5n+premiepensionen+130919.pdf>

Avslutande kommentar

Avkastningen inom premiepensionssystemet har varit väsentligen bättre än om kapitalet i stället hade följt inkomstpensionens utveckling.

Pensionssparande är för de allra flesta ett mycket långsiktigt sparande. I ett sådant bör möjligheten, för den som så önskar, finnas till en viss exponering mot aktiemarknaden, och därmed åtnjutandet av den riskpremie detta innebär.

Att själv få möjlighet att påverka en del av sina placeringar inom pensionssparandet skapar inte bara förutsättningar för en anpassning utifrån den egna livssituationen och preferenser gällande risk och avkastningsmöjligheter, utan bidrar också i hög grad till att individen blir medveten om, och engagerad i, sitt pensionssparande specifikt och sitt sparande generellt.

*Samtliga tre syften
med premiepensionen
har uppfyllts.*

Det kan avslutningsvis konstateras att samtliga tre formulerade syften med premiepensionen har uppfyllts:

- Avkastningen har i genomsnitt varit bättre än den ekonomiska utvecklingen.
- Spararna har erbjudits ökad riskspridning.
- Spararna har getts möjlighet att fatta egna placeringsbeslut utifrån individuella preferenser.